

UČITELJSKI T O V A R Š A.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dne vsakega mesca, in velja za celo leto 2 gold. 50 kr.,
za pol leta 1 gold. 30 kr.

Tečaj V.

V Ljubljani 15. oktobra 1865.

List 20.

Brezbožnemu svetu.

Prezgodaj sem spoznati

Začel jaz tebe svet!

Vsahnila suša tvoja

Je cvet nedolžnih let!

Okusil sem prezgodaj

V spoznanji tebe strup,

Ti vzal si mi iz srca!

Veselje, mir, in up!

Sercé sedaj je prazno

Poprej veselja vir,

Zgubljena kar nedolžnost,

Zgubljen je tudi mir!

Zastonj po tebi doba

Nedolžnosti sveté,

Sercé britko zdihuje,

Okó lije solzé.

J. Cimperman.

SLOMŠEK,

pervi pedagog v novejših časih.

Roj. 26. nov. 1800, † 25. sept. 1862.

Kedar Bog hoče narodu milosti skazati, mu pošlje pobožne mašnike, polne apostoljskega duha in gorečnosti, — mu pošlje modre učenike in učene pisatelje, kateri ljudstvo z govorom in s peresom in z lastnim zgledom v dobro napeljujejo, ter mu kažejo pota k časnemu in večnemu blagru. Tudi Slovenecem je božja previdnost poslala v naj novejših časih pobožnega mašnika, modrega učenika in učenega spisovavca, ranjkega Antona Martina Slomškega. Njegovo življenje in njegovo vsestransko delavnost je popisal gospod Franc Kosar, in to življenje je gotovo že vsaki Slovenec prebral; vendar mislim, da ne bo od več, ako bravecem „Učiteljskega Tovarša“ iz ime-

novanih bukev bolj ob kratkem povem, kaj je v Bogu pokojni storil za slovenske ljudske šole.

Ko bi ranjki za šolo ne bil drugega storil, kakor „Drobtinice“ spisal, smeli bi ga prištevati prvimi izmed pisateljev za šolo; a ranjki knezoškof je bil tako rekoč duša vseh pre-naredeb v ljudskih šolah po lavantinski škofiji; on je delal posrednje in neposrednje za ljudsko šolo, že špiritual v duhovščici v Celovcu, veliki fajmošter in šolski ogleda v Vuzenicah, šolski poročevavec pri škofiji in korar pri sv. Andreju, in poslednjič knezoškof pri sv. Andreju, od leta 1859. pa v Mariboru, — in po teh službah bomo popisovali njegovo delavnost.

I. Slomšek, špiritual v duhovščici v Celovcu.

L. 1825. je bil ranjki v mašnika posvečen, in je bil duhovni pomočnik pri sv. Lorencu v Bizelu in v Novi cerkvi poleg Celja. Ali že čez štiri leta so ga njegovi predniki poklicali za špirituala v Celovec. Tukaj se je tako obnašal, toliko se trudil za podučevanje izročene mladosti, da ga nekteri vse svoje žive dni niso mogli pozabiti in zadosti prehvaliti, ter so ga po očetovsko ljubili in spoštovali; tisti pa, ki so svoje dolžnosti radi zanemarjali, so ga pa prav iz serca sovražili in daleč obrekovali. Mladim duhovnom je posebno priporočal mladino, njih serca vnemal za ljubezen do nje, in jih je nagovarjal skerbeti za njeno podučenje.

Slovensko šolo, ktero je že oskerboval gojenec v semenišču, je sedaj zopet vpeljal in spisal za njo lahko razumljivo slovnico. V tem času je pričel tudi spisovati svojo homiletiko — cerkvene govore, — kateri so v Drobtinich l. 1862. malo pred njegovo smertjo na svetlo prišli. Kakor pa je sprevidel, da nemška homiletika ne zadostuje duhovnom na Slovenskem, tako je tudi mislil od nemške pedagogike, ktera ni mogla vstreči učenikom med slovenskim narodom. Ker je pa dobro vedil, da je veliko fará, kjer ni šole, in kjer tudi zavolj drugih okolisčin biti ne more, se mu je v serce smililo ljudstvo, ktero tako brez poduka raste. Prosil je mlade duhovne, da naj kot duhovni pomočniki dvakrat na teden ali vsaj ob nedeljih in praznikih, ker že navadno podučujejo ljudstvo v cerkvi, tudi podučujejo mladost v branji, pisanji in številjenji. Ko je pa 50 letna skušnja pokazala, da nemške šole malo ali nič ne koristijo med čisto slovenskim ljudstvom, jim je priporočal,

da naj poduk naslanjajo na materinski jezik. Tako je vsako uro, v kateri je slovensčino razkladal, tudi podučeval mlade duhovne, kako naj slovensko mladost učé brati in pisati. Opazke, ktere si je tukaj narejal, je pozneje v posebnih bukvah na svitlo dajal. Da se pa med koristno tudi prijetno vpleta, je priporočeval, da naj v šoli vmes tudi katero sapojejo. Navod za petje so mu bile bukve leta 1832. natisnjene, ktere se po navadi imenujejo „Ahacelnove pesmi“.

Radi so vbogali mladi duhovni svojega učenika, in so v 10. letih v nedeljski šoli, kakor izvedenci pripovedujejo, več opravili, kakor nemške šole v 50. letih. Posebno pa se je lepo petje med ljudstvom razširilo; lepe pesmi nekaj novih, nekaj popravljenih in zboljšanih pregnale so une umazane, med ljudstvom navadne. In kdor spozná, koliko moč ima petje do človeškega serca, bo lahko razvidil, koliko dobrega je Slomšek že v tem obziru storil.

Podučeval je pa te leta tudi vnanje, posebno pa pravdaznance v slovensčini; vlada je njegove spričala v slovensčini spoznala za veljavne.

Razun tega, da je v teh letih večkrat v mestu ali na deželi besedo božjo oznanoval, je spisal v tem času „Evangeljsko hrano“, bukve v treh zvezkih, ktere imajo pridige za vse nedelje in praznike celega leta.

Ko je Slomšek svoje prvo delo, molitevne bukvice hotel izdati, ni mogel najti založnika; sam jih je mogel založiti; čez 9 let so se pa založniki za njegove spise tergali; tako je on v kratkem povzdignil slovensko slovstvo. — (Dalje sledi.)

Pomenki

o

slovenskem pisanji.

XLI.

U. Anten je menda gerško ime; ali mi ga znaš razložiti?

T. Ne da se gotovo določiti, in ugibali so jezičniki že mnogo. Eni so celo mislili, de je ime Anten (*άνθος, άνθραξ*) gerško, in pomeni ravno to, kar ime Slaveni, vendar brez razlogov; eni ga izpeljujejo iz vinda — vinda (unda, voda) ter